

ὅσοι ἀνευ βαθυτέρων κρίσεων ἀκολουθοῦν ἀπλῶς τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς χαραχθεῖσαν γραμμὴν, σπανίως κατορθοῦν τι πλεόν τοῦ μετρίου. Οἱ υἱοὶ τῶν λογίων, οἱ ὁποῖοι γίνονται ἀβασανίστως καὶ αὐτοὶ λόγοιοι, οὐδέποτε κυρίως εἰπεῖν εἶχον ζωὴν. Ὁ ἔμπορος, ὁ ἐν τῷ καταστήματι τοῦ πατρὸς μαθητεύων καὶ ἔπειτα κληρονομῶν αὐτό, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτό, ἀλλὰ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ λέγει περὶ αὐτοῦ χαρακτηριστικῶς: «βρῆκεν ἑτοιμο τραπέζι». Ὅσῳ μεγαλυτέρα ἢ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπομάκρυνσις τόσῳ ἰσχυροτέρα ἢ τάσις πρὸς διατήρησιν τοῦ πρὸς τὴν μητέρα δεσμοῦ. Ἐν γένει ἡ πρὸς ἀποξένωσιν ροπὴ αὕτη ὑπόκειται εἰς παράδοξον ψυχικὴν ἀντινομίαν· εἶναι στάδιον ἐξελίξεως. Παντελῶς ἐν τῷ κρυπτῷ παραμένει ὁ μυστικὸς δεσμός, τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ὅλως ἀδύνατον τοῦ ἀπ' ἀλλήλων χωρισμοῦ. Ἐν τοῖς παθήματι τούτοις ἐνυπάρχει τι ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ μεικτοῦ συναισθήματος τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης, ὅλον περιέγραψεν αὐτὸ ὁ Strindberg ἐν τῷ «Totentanz» καὶ ἀπαραμιλλήτως ὁ G. Hauptmann ἐν τῷ «Friedensfest». Καὶ ὁσάκις ἀκόμη ἡ ἀποξένωσις καθίσταται διαρκῆς ἐξωτερικῶς, ἐν τῇ θερμοκρασίᾳ τῆς ἀντιπαθείας, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, ὑπολείπεται ποιά τις ἄσβεστος θερμότης ἀγάπης. Οὕτω καὶ ὁ ἄθεος τρέφεται ἔτι ἐκ τοῦ πείσματος, ὅπερ ἐπέδειξε κατὰ τοῦ ζῶντος θεοῦ. Ἄλλως ἡ ἀθεΐα δὲν θὰ ἦτο τι θετικόν (δὲν θὰ ἦτο θρησκεία), ἀλλὰ κενόν, ἀνερέθιστον καὶ νεκρὸν σημεῖον ἐν τῷ θυμικῷ.

Ὁ πατὴρ ὁ γνωρίζων τὴν ἀναγκαίαν ταύτην ἐξελίξιν — ἀλλ' οἱ πλεῖστοι οὐδ' ἰδέαν αὐτῆς ἔχουν — θὰ ἀποχωρήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ κατὰ τὰ ἔτη τῆς κρίσεως. Ἐλαχίστην σοβαρὰν βοήθειαν δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν ἔφηβον. Ἄλλως ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη γίνει πολὺ συνετὴ καὶ σοφὴ διὰ τῆς ἐπισωρευθείσης ἐμπειρίας τῶν γενεῶν. Τὸ ἄριστον, ὅπερ δυνάμεθα νὰ σκεφθῶμεν, εἶναι τοῦτο: «Διάπραττε τὰ σφάλματά σου ἐπὶ ἰδίᾳ εὐθύνη μέχρι τοῦ ὄριου, ὅπου ὀφείλω νὰ σε προφυλάξω ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου». Ἐνταῦθα ἄρχεται πράγματι στάδιον ἀρνητικῆς κατὰ τὸ φαινόμενον ἀγωγῆς. Βεβαίως δὲν ἐλλείπουν καὶ ἐνταῦθα συγκρούσεις ἐξελικτικῶς ἀναγκαῖαι. Αὗται εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκείνται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ μήτηρ πάσχει βλέπουσα ὡς γυνὴ νὰ ἀναπτύσσεται

ἐν τῇ θυγατρὶ αὐτῆς ἀντίζηλος. Κατὰ κανόνα ὁμοῦ μεταπίπτει ἡ διέγερσις αὐτῆ παρευθὺς εἰς τὴν μητρικὴν χαρὰν ἐπὶ τῷ ὄντι, ὅπερ ἐγέννησεν. Καὶ ἔπειτα ἔρχεται τὸ βαθύ συναίσθημα τῆς συνδέσεως ἐν τῇ κοινῇ τύχῃ τῆς γυναικός· ἡ ἀμηχανία τῆς θυγατρὸς, ἡ ὁποία καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν ζητεῖ τὴν συμβουλήν τῆς μητρός, ἡ αἰωνία ἀλληλεγγύη τῶν γυναικῶν ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν, ἡ ὁποία ὁμοῦ περιέχει τόσῃν μέριμναν καὶ ἀφοσίωσιν. "Ὅθεν ἡ κρίσις βραχὺν μόνον χρόνον διαρκεῖ. "Ὅσῳ μᾶλλον ἀναπτύσσεται ἡ κορασις εἰς κυρίως γυναῖκα, τόσῳ μᾶλλον πλησιάζουν πάλιν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ τούτου ἐπίσης ἐξαιρετικὸν παράδειγμα παρέχει ἡμῖν τὸ ἡμερολόγιον ἐκεῖνο τῆς Βιέννης· ἀμφότεραι αἱ θυγατέρες ἔχουν δυσπίστως πρὸς τὴν μητέρα καὶ εὐρίσκονται ἐν ἐξάψει τινί. 'Ἄλλ' ἔπειτα ὑποχρεοῦται νὰ δοκιμάσῃ ἡ νεώτερα ὅτι ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφὴ ἀποσκιρτᾷ καὶ συνάπτει κατὰ τὴν διάρκειαν ταξειδίου τινὸς στενωπάτην φιλίαν πρὸς τὴν μητέρα. "Ἐμαθε νῦν νὰ εἴπῃ εἰς τὴν μητέρα ὅ,τι ἐν ἀρχῇ ἰσχυρίζοντο ὅτι εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς οὐδέποτε ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκαλύψουν.

'Ἡ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων ἐντασις ἔχει καὶ ἄλλην τινὰ ὄψιν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ γενικοῦ πνευματικοῦ βίου. 'Ἡ ἀντίθεσις τῶν γενεῶν δὲν εἶναι μόνον ἀντίθεσις τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ζωικοῦ ρυθμοῦ. Καὶ ἐν πάσῃ ὡσαύτως νέα γενεᾶ ἐνυπάρχει νέα καθόλου πνευματικότης. Τὸ δεσμευμένον καὶ ἐσχηματισμένον εἶδος (ὁ Ranko λέγει: ὁ προευρεθεὶς βίος) παραλαμβάνεται κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ὡς τι αὐτονόητον καὶ ἄνευ εὐχαριστιῶν. 'Ἀλλὰ ὁ τόνος τοῦ βιώματος μετατοπίζεται ἐπὶ ἐκεῖνου, οὗτινος στεροῦνται οἱ ἔφηβοι, ἐπὶ τῶν κενῶν καταλειφθέντων σημείων ἐν τε τῷ ἐνδομύχῳ καὶ τῷ κοινῷ κόσμῳ. Τὸ ἀδημιούργητον ἀπαιτεῖ τὸ ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως δικαίωμα αὐτοῦ. Ὅτι ἡ ἀντίθεσις τῶν γενεῶν γεννᾶται ἐκ τῆς πρὸς τὸν μὴ βιωθέντα βίον ὀρμῆς. 'Ἡ νεότης γεννᾶται αἰεὶ πάλιν μετὰ τῆς ὀλότητος τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, ἡ ὁποία εἶναι πλήρης πόθου πρὸς δρᾶσιν καὶ ἀπόλαυσιν. "Ὅπου ἡ ὀλότης αὐτῆ ὑπερακοντίζει τὰς προϋπαρχούσας μορφάς, ἐκεῖ ἡ πρὸς ζωὴν ὀρμὴ ἐμφανίζεται μετ' ἰδιαζούσης ἰσχύος. Διὰ τοῦτο οἱ υἱοὶ τῶν κληρικῶν γίνονται ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ τῶν ἀξιωματικῶν κληρικοί. Διὰ τοῦτο

τὸν ὀρθολογισμόν διαδέχεται ὁ ρωμαντισμὸς (μετὰ τῆς ὀρμῆς καὶ τοῦ ὄθισμοῦ ὡς προανακηρούσματος) καὶ τοὺς περὶ τὴν ἱστορίαν ἐνδιαφερομένους χρόνους ἢ κατ' αὐτῆς ἐχθρότης. Κατὰ τὴν ὄριμον ἡλικίαν ἔρχεται ἔπειτα ἡ σύνθεσις, ἡ ἐξελικτικὴ ἀρχὴ τοῦ Hegel δὲν εἶναι κινήσεις ἐννοιῶν, ἀλλὰ κινήσεις ζωῆς. Ἐνταῦθα ἀγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας αἱ ἀξιολογικαὶ κατευθύνσεις, ἵνα διαλλαγοῦν βραδύτερον ἐν ὑψηλοτέραις μορφαῖς.

Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον τὴν ἐξωτερικὴν νίκην συνειθίζει νὰ κατάγῃ τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἀρχαιοτέρα γενεά, διότι ἔχει εἰς χεῖρας τὴν πραγματικὴν δύναμιν καὶ διότι ἡ ἐποψὶς αὐτῆς ἔχει δοκιμασθῆ περισσότερον. Ὁ ἔφηβος, ἐξαιρόμενος ὑπὸ τοῦ συναισθήματος τοῦ ὑψηλοτέρου αὐτοῦ προορισμοῦ, οὐδαμοῦ τοῦ μέχρι τοῦδε ἡ τοῦ νέου αὐτοῦ περιβάλλοντος θεωρεῖται ὡς πλήρης καὶ ἰσότημος. Οἴκοι παραμένει ὁ «παῖς», ἐν τῷ σχολείῳ ὁ τρόφιμος, ἐν τῇ καλουμένῃ κοινωνίᾳ ὁ «μικρὸς» ἢ «τὸ παιδαρέλι». Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἀκολουθεῖ πάλιν τὴν γραμμὴν τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως. Κάπου θὰ ἤθελεν ἕκαστος νὰ λογαριάζεται. Ὅταν δὲν δύναται τις νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἐν τῷ σχολείῳ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ μαθήματα, προσκολλᾶται μετ' ἰδιαζούσης θέρμης ὁ μὲν παῖς εἰς τὸν γυμναστήν ἢ τὸν ἰχνογράφον, ἡ δὲ κόρη εἰς τὴν διδασκάλισσαν τῆς χειροτεχνίας. Ὅταν ὁ ἔφηβος ἀδυνατῇ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν πρὸς ἐπιβολὴν ὀρμὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς κανονικῆς κοινωνίας, κατολισθαίνει εἰς τὸν ἀληθινὸν καὶ τυχοδιωκτικὸν βίον. Τὸ γενικὸν φαινόμενον τῆς ὑπεκφυγῆς, τῆς ἀποστασίας. Ἐνταῦθα αἶρει τοὺς θριάμβους τοῦ καὶ τοῦλάχιστον δημιουργεῖ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς ἑαυτὸν τὸ ἀλαζονικὸν συναίσθημα τῆς δυνάμεως, ὅπερ κατέχει τὸν ἀρνούμενον ἀποστάτην. Αἱ συμμορίαι πηγάζουν καθ' ἑαυτὰς οὐχὶ ἐξ ἀγενῶν ἐλατηρίων. Ἐγεννήθησαν ἐκ ρωμαντισμοῦ τινος καὶ ἀποτελοῦν συμπτωματικὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι εἰς τὸν ἔφηβον ἀρμόζει κοινωνιολογικὴ βιοτροπία διάφορος τῆς ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἡμῶν κοινωνίας παρεχομένης. Τὸ θετικὸν στοιχεῖον, ὅπερ περιέχεται ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ὑπεκφυγῇ, εἶναι ὅτι οἱ ἔφηβοι ἐξελίσσονται κανονικώτατα. Ἀλλὰ χρειάζονται πρῶτον μὲν τὸ συναίσθημα ὅτι εἶναι ἀναγκαῖοι ὅπουδῆποτε καὶ ἀπολαμβάνουν ἐπομένως ὑπολήψεως, δεύτερον

δὲ ὀλίγην τινὰ φαντασιακὴν αἰγλήν καὶ μαρμαρυγὴν. Τὸ πρῶτον κατωρθοῖ τις συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν πείραν τῶν τελευταίων ἐτῶν διὰ τῆς εἰς τοὺς ἀγρίους συντρόφους ἀναθέσεως οἰουδήποτε ἀξιώματος, ἐμπιστευτικῆς θέσεως, καθήκοντος· τὸ δεύτερον διὰ τῆς δημιουργίας ἐλευθερωτέρων δυνατοτήτων τῆς ζωῆς παρὰ τὸν ἡμέτερον σταθερὸν καὶ ψυχρὸν κύκλον τῆς ἐργασίας. Τὰ παιδαγωγικὰ λοιπὸν ἀποτελέσματα ἐπικυροῦν ἀναδρομικῶς τὸ ὄρθον τῶν προϋποτεθέντων ψυχολογικῶν ἐλατηρίων.

Καὶ ἵνα διατυπώσωμεν τὸ πρᾶγμα γενικώτερον: θετικὴν τινὰ πλευρὰν κέκτηται πᾶς ἄνθρωπος. Ὄταν δὲν εὐρίσκη τὸ σημεῖον, ὅπου δύναται νὰ ἐπικρατήσῃ, γεννῶνται αἱ «ἀναπληρωτικαὶ ἐκεῖνα ἱκανοποιήσεις» τῆς πρὸς δύναμιν ὀρμῆς, τὰ πλάσματα ἐκεῖνα τῆς φαντασίας, διὰ τῶν ὁποίων πλέκει τις ἐνδομύχους στεφάνους εἰς ἑαυτὸν ἀντὶ τῶν ἀποτυχόντων ἐξωτερικῶν. Ὁ μὲν γίνεται ἀποστάτης ἐξ ἐπαγγέλματος (κατηγορία τοσοῦτον διαδεδομένη ἐν Γερμανίᾳ, ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ καταπολεμήσωμεν αὐτὴν δι' ἄρσεως τῶν γεννῶντων αὐτὴν ὄρων)· ὁ δὲ ρίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Nietzsche, «οἷαν ἐννοεῖ αὐτὴν». Ὁ τρίτος ἀπολαύει κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον τὸ δύναμιν παρέχον συναίσθημα τῆς μονώσεως, τοῦ παραγνωρισθέντος, ὅστις ἀπεχώρησεν οἰκειοθελῶς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἔχουν τὰ πρῶτα σπέρματα αὐτῶν ἐν τῇ ἐφηβικῇ ἡλικίᾳ. Τὸ προσβληθὲν αὐτοσυναίσθημα τῶν ἐτῶν τούτων κέκτηται παράφορον δύναμιν ἀντιδράσεως καὶ σκληρὰν ἐπιμονήν. Τὸ δημιουργικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι παρορμᾷ εἰς ἀναπληρωτικὰς ἐνεργείας. Ἄλλὰ τὸ καταφατικὸν τοῦτο στοιχεῖον δὲν κατευθύνεται πάντοτε εἰς ἔργα ἀφορῶντα εἰς τὸν κοινὸν ὄρμιον πολιτισμὸν. Πρὸς τοῦτον μετρούμενον δύναται νὰ τέμνη ἐξ ἴσου καταστρεπτικὰς καὶ ἀνιδρυοῦσας ὁδοὺς. Ἄλλ' ἢ τρίτη ὁδὸς ὀδηγεῖ εἰς εἶδος τι οὐδετέρας χώρας, εἰς εἰδικὸν νεανικὸν πολιτισμὸν, ὅστις οὔτε καταστρέφει οὔτε συνεργάζεται, ἀλλὰ καθιστᾷ δυνατὸν ἰδιόμορφον βίον, ἀπήχησιν τοῦ ἐφηβικοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς. (πρβλ. 5).

Εἰς τὴν περὶ τὸν Alfred Adler ψυχαναλυτικὴν σχολὴν ὀφείλεται τὸ ὅτι ἀπασχολεῖται περὶ τὸ φαινόμενον τῆς γενέσεως τῆς

ἐφηβικῆς ψυχῆς, χωρὶς νὰ ἀπολεσθῇ ἐντὸς τῆς παναφροδισίας. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὴν ἐξέλιξιν ψυχῆς τινος καὶ ἰδίᾳ τῆς παραμορφώσεως αὐτῆς κατανοοῦμεν ἄριστα ὅταν ἀναχθῶμεν μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου τῶν ἐφηβικῶν χρόνων, ὅπου ὑπέστη «ρῆγμα». Μόνον κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον θὰ εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ παράσχωμεν εἰς αὐτὴν σοβαρὰν βοήθειαν. Τοιαῦται δὲ περὶ τὴν αὐξήσιν βλάβαι ὑπάρχουν συνήθως ἐκεῖ, ὅπου ὁ ἐφηβος ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν ὄριμον κοινωνίαν.

Εἶναι συχνὴ λ.χ. ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν νεαρά τις ὑπαρξίς ἐτέλεσε κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν πίεσιν ὑπερδυνάμου προσώπου τοῦ περιβάλλοντος αὐτῆς οὕτως, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ καθ' ἑαυτὴν ἀσφαλὴς καὶ σταθερά. Τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶναι κατὰ κανόνα ὁ πατήρ. Πρὸς τοῦτο δὲν εἶναι κἄν ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀθάλακτος τις δεσπότης. Ὡσαύτως συμβαίνει ὅτι ἡ μεγάλη ὀριμότης καὶ πνευματικὴ ὑπεροχὴ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς ἀπέκοψε λίαν ἐνωρὶς πᾶσαν τὴν ἐνδόμυχον ζήτησιν καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀσφαλούς συμβουλῆς. Φύσεις ὑπὸ τοιαύτην πίεσιν τελοῦσαι πάσχουν ἔπειτα τοῦτο, ὅτι δὲν δύνανται νὰ τερματίσουν καὶ νὰ ἐξομαλύνουν κατὰ τὸν ἴδιον αὐταῖς τρόπον τὰς ἐσωτερικὰς συγκρούσεις αὐτῶν. Ἡ λύσις πρόκειται εἰς αὐτὰς πάντοτε ἐτοίμη. Τοῦτο ὅμως καθιστᾷ αὐτὰς ἀβεβαίους καὶ μαραίνει τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις. Ὁρμηφύτως προσπαθοῦν ἐν τοιαύτῃ θέσει τελοῦντες ἐφηβοί, ἰδίᾳ δὲ καὶ πολλοὶ ἐφηβοί, νὰ ἀπαλλαγοῦν τῆς ἐπιδράσεως ταύτης χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν ὀριμάνσεως καὶ εὐσταθείας. Ἄλλ' οἱ «ὄριμοι» παρανοοῦν τοῦτο. Καὶ κατὰ τὴν ἔπειτα ἡλικίαν παρατηρεῖ τις ἐν τῷ ἀναπτυχθέντι πλέον χαρακτῆρι τὴν πίεσιν, ὑπὸ τὴν ὅποιαν ἐτέλει ἡ νεότης. Ἀπετελέσθη εἶδος τι πνευματικῆς δουλείας. Ὁ σύνολος βίος τελεῖ ὑπὸ διαρκῆ τινα ὑποβολήν. Εἶναι λίαν ἀξιόσημειωτον ὅτι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος κατέχεται κατὰ τὸν θάνατον τοῦ κυριάρχου του ὑπὸ μεικτοῦ τινος συναισθήματος ἀβεβαιότητος καὶ ἀπελευθερώσεως.

Γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ ὀλίγον προσέχουν ἐπίσης εἰς τὸ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα λεπτόν, ἄγαν λεπτόν μάλιστα συναίσθημα τῆς τιμῆς. Ἀκόμη καὶ ἐξ ἀγαθωτάτης προαιρέσεως πηγαίουσα καὶ κατ' οὐσίαν δικαιολογημένη λέξις δύναται νὰ πληγῶσιν κατὰ

τρόπον ἀπροσδόκητον τὴν ψυχὴν. Ἡ ὅλη ψυχὴ ἄλλως τε εἶναι ἀκόμη ἀβεβαία καθ' ἑαυτὴν καὶ χρῆζει τῆς ὑψίστης προσοχῆς. Συντετριμμένον συναίσθημα τιμῆς—ἡ ἀφορμὴ εἶναι πολλάκις ἀνεπαισθήτως μικρά—δύναται νὰ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον ὀλόκληρον τὴν ἐνδομύχως τελεσιουργουμένην προσωπικότητα καὶ νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν. Ὑπάρχουν μαθηταὶ μνησικακοῦντες καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον κατὰ διδασκάλων δι' ὅ,τι ἐκεῖνοι μίαν ὥραν βραδύτερον ἐλησμόνησαν ἐντελῶς. Ἡ τοιαύτη πληγὴ ἀκριβῶς καθιστᾷ αὐτοὺς αὐτὸ τοῦτο ἀσθενεῖς. Ἡ φειδομένη προσοχὴ εἶναι ἐνταῦθα τοσοῦτο μᾶλλον σπουδαία, καθ' ὅσον τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς δὲν σημαίνει μόνον εὐαισθησίαν, ἀλλὰ προάρισται νὰ ἐκτελῇ χρεὴ λεπτοτάτου ἠθικοῦ αὐτορυθμιστοῦ. Τοῦτον πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν, οὐχὶ δὲ νὰ ἐγκαταλείπωμεν ἐν ἀγόνῳ ὑποκειμενικότητι. Τὸ γνήσιον συναίσθημα τῆς τιμῆς ἀποτελεῖ, ἀκριβῶς ὡς ἡ ὑγιῆς φιλοδοξία, διαρκῆ πρὸς τὰ ἄνω παρότρυνσιν καὶ φυλακτῆριον κατὰ τῆς καταπτώσεως καὶ τῆς καθ' ἑαυτὴν καὶ τῆς ἀπέναντι τῶν ἄλλων.

Τέλος μετὰ τῆς πρὸς ἐπιβολὴν ὁρμῆς καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς τιμῆς κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν συνδέεται κατὰ τὸ πλεῖστον σύμπλεγμα ἀγωνιστικῶν ὁρμῶν. Ἐκδηλοῦται ὑπὸ ἀπείρους μορφάς, ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιλογίας μέχρι τῆς φανεραῆς ἀντιστάσεως καὶ μέχρι τῆς ἐπι τῆ καταστροφῇ εὐαρεσθήσεως. Τὸ πλεόνασμα τῶν δυνάμεων ἢ τοῦ ὑποκειμενικοῦ συναισθήματος τῆς δυνάμεως, τὸ ὀπισθεν τῶν ὁρμῶν ἐκείνων ἐνεργοῦν, εἶναι τόσοσὺν σημαντικὸν εἰς τὴν ψυχικὴν ἐξέλιξιν, ὥστε αἱ διεγέρσεις ἐκεῖναι οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ συντριβοῦν ἀπλῶς καὶ ἀμέσως. Εἶναι δυνατόν νὰ «ἐξαγάγωμεν» ἐξ αὐτῶν τὰ ἄριστα τῶν πραγμάτων, ἐὰν εἴμεθα πρὸς τοῦτο ἱκανοί. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται λ.χ. ἵνα ὁ πατὴρ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐναντίωσιν τοῦ υἱοῦ ὡς εἶδος τι φυσικῆς ἐκδηλώσεως, ἐμφανιζομένης κατ' ἀνάγκην εἰς ὠρισμένα ἔτη, ὡς τὸ κέϊσμα παρὰ τῷ τριετῇ παιδαρίῳ. Οὐτε ἠθικὰ οὐτε παιδαγωγικὰ αἰτήματα προβάλλομεν ἐνταῦθα, ἀλλὰ ὑποδεικνύομεν μόνον μέσα πρὸς τὴν κατανόησιν. Ὁ κατανοῶν τὸν ἐφηβον γινώσκει ὅτι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα εἶναι ἀναπόφευκτοι αἱ βαρεῖαι πρὸς τὸ πλησιέστατον περιβάλλον συγκρούσεις. Ἡ ἔλλει-

ψις αὐτῶν ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἡμερῖαν τὴν ἐπικρατοῦσαν κατὰ τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς τοῦ ἀπόπλου τοῦ ἱστιοφόρου· ὁ πλοῦς δὲν θὰ εἶναι πολὺ μακρὸς. Τοιαῦται ἀπαλλαγὰὶ καὶ ἀρνήσεις εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν· εἶναι πᾶν ἄλλο ἢ ἀπλὴ κακοβουλία καὶ πόρωσις.

Εἰς τὴν κρίσιν ταύτην τῆς πρὸς ἀπαλλαγὴν προσπαθείας ἀντιστοιχεῖ ἀφ' ἑτέρου καὶ ὑπὸ ἄλλας συνθήκας ἡ κρίσις αὐτῆς ταύτης τῆς ἀπαλλαγῆς. Ὁ ἔφηβος δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ ἱσταται ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν ἰδίων ποδῶν ἐντὸς τοῦ ξένου περιβάλλοντος καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν ἔχη. Διότι ἡ ψυχικὴ ὑφὴ τοῦ ἐφήβου διαφέρει ἀναποδράστως κατὰ θεμελιώδεις καὶ σπουδαίας γραμμὰς ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς ὑφῆς, εἰς ἣν ἀρχεται οὗτος νὰ εἰσχωρῆ. Ἐν τοῖς ἐπομένοις θὰ ἐξάρω συντόμως τὰς κυρίας διαφοράς, τὰς διὰ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τοῦ πολιτισμοῦ σημαντικὰς.

Β. Τὸ σύνολον τοῦ δεδομένου κύκλου τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι πλάσμα πλήρες ἱστορικῶν προϋποθέσεων, πολὺ κατὰ λόγον διεσκευασμένον καὶ τὰ μάλιστα πραγματικόν.

Ἐν πρώτοις, ἐρείδεται ἐπὶ πολυπλοκωτάτων ἱστορικῶν προϋποθέσεων. Ἐὰν ὁ ὄριμος δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ αὐτὸν ἄνευ βαθυτέρας ἱστορικῆς μορφώσεως, πολὺ ὀλιγώτερον δύναται νὰ κατανοήσῃ ὁ ἐφηβος τὸ νόημα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς τοιαύτης ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἐλλείπει ἡ κλεῖς πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς μυστικῆς ταύτης γραφῆς. Ἄλλ' ὁ ἐφηβος καθ' ἑαυτὸν οὐδ' ἔχει διάθεσιν νὰ τιμᾷ τὸ ἱστορικῶς ἀποτελεσθὲν καὶ νὰ ὑποτάσῃ ἑαυτὸν εἰς αὐτό. Ἡ νεότης ἀναγινώσκει μετ' εὐχαριστήσεως «ἱστορίας» ὡς τροφὴν τῆς φαντασίας καὶ εὐχαρίστως ἐκλαμβάνει ρωμαντικῶς τὴν ἱστορίαν. Ἐντεῦθεν ὁμῶς δὲν συμπεραίνει ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ παρελθὸν ὡς δύναμιν, ἀφ' ἧς καὶ αὐτὴ ἐξαρτᾶται. Ὑπάρχουν βεβαίως ἐνταῦθα τυπικαὶ διαφοραὶ τῶν γενεῶν· ἐνίοτε (ὡς μεταξὺ τοῦ 1800 καὶ τοῦ 1840 ἢ τοῦ 1890 καὶ τοῦ 1910) ἡ ἱστορία αἰωρεῖται ἐν τῷ ἀέρι καὶ κυριαρχεῖ τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ κανόνα τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως. Ἡ νεότης ῥέπει εἰς τὸ νὰ ἀνιδρύσῃ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς ἕσθον τὸ δυνατόν ἄνευ προϋποθέσεων. Τὸ νεανικὸν ἔργον τοῦ Nietzsche «Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben» ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς· μάλιστα δὲ καὶ χωρεῖ αὐτὴ πέρα

τῶν ἐν τῇ ἐκεῖ πραγματεῖα ἐπιφυλάξεων. Ἄλλ' ἡ νοοτροπία αὕτη οὐδαμῶς μεταβάλλει τὸ ἀντικειμενικὸν γεγονός τῆς ἱστορικῆς ἐξαρτήσεως καὶ ἐπιβαρύνσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν. Εἰς τί ὠφελοῦν αἱ συναποκομιζόμεναι νοεαὶ δυνάμεις τῶν πρωϊμοτάτων ἐτῶν τῆς ἡβης; Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι οἱ ἔφηβοι δημιουργικοί. Τὰ πάντα ὑπάρχουν ἤδη, πᾶσα δυνατὴ σκέψις συνελήφθη ἤδη. Μόνον ἀτελεύτητος δρόμος μαθήσεως ὀδηγεῖ τέλος εἰς τὰ σημεῖα κείνα, εἰς τὰ ὅποια δύναται τις νὰ συνεργασθῇ δρῶν.

Γεννᾶται νῦν τὸ ἐρώτημα, ἂν ὁ ἔφηβος εἶναι καθόλου δημιουργικὸς μέχρι τῶν μέσων τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Εἰς τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν καταφατικῶς μόνον ἐφ' ὅσον ἐνσωματεῖ οὗτος νέαν τινὰ μορφήν κατὰ τε τὴν θεμελιώδη ὕφην τῶν βιωμάτων αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν γένει στάσιν. Ἐν τούτῳ, τί δηλ. αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι, ἐγκείται—εἰς αὐτὸν τοῦτον ἀσυνείδητον ἔτι—τὸ τὸν πολιτισμὸν ἀνανεοῖν στοιχεῖον. Τοῦτο ὁμῶς ἀρχεται νὰ δρᾷ μόνον ἀφ' οὗ παύσουν παφλάζουσαι αἱ τριχυμῖαι καὶ ἀρχίσῃ ἡ νέα μορφή νὰ ἐξεργάζεται ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἑαυτὴν διὰ βραδέος διαχωρισμοῦ καὶ συμβιβασμοῦ πρὸς τὴν πραγματικότητα. Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι οἱ φορεῖς τῆς περιόδου τῆς «ὀρμῆς καὶ τοῦ ὄθισμοῦ», ἦσαν ἤδη κατὰ τὴν 7ην δεκαετηρίδα τοῦ 18ου αἰῶνος νέος ἀνθρώπινος τύπος. Ἄλλὰ πραγματικῶς ὠρίμους καρποὺς παρήγαγον μόλις κατὰ τὴν 8ην καὶ 9ην δεκαετητηρίδα τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. Οὐδέποτε δὲ ὠριμάζουσι πᾶντα τὰ ὄνειρα τῆς ἡβης. Ἐν τῷ μεταξύ ἐκείτο καὶ κεῖται διὰ πᾶσαν γενεάν ἢ πρὸς τὴν ζῶσαν ἱστορίαν πάλιν, ἥτις ὡς ἐσχηματισμένος πολιτισμὸς ἀντιπαρατάσσεται πρὸς πάντα νέον τολμητίαν, κωλύουσα, ἀλλὰ καὶ διαπλάττουσα, προάγουσα. Πᾶσα μὀρφωσις ἐν τε τῷ κοινῷ σχολείῳ καὶ ταῖς εἰδικαῖς σχολαῖς ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ πρὸς τὴν νεότητα ξένον τοῦτο, ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ καταδύσῃ πρότερον παντελῶς ἐντὸς τῆς ἱστορίας τὸν ἔφηβον μετὰ τοῦ πρὸς τὸ μέλλον πόθου αὐτοῦ. Εἰς τὰς προαισθήσεις καὶ τὰ πειράματα αὐτοῦ ἀντιτάσσει, ὡς ἐπιτυχῶς λέγει νέον τι βιβλίον, τὰς παλαιὰς «δεδοκιμασμένας δυνάμεις».

Ἡ δευτέρα δυσχέρεια διὰ τὸν εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην

εισχωροῦντα ἀπορρέει ἐκ τούτου, ὅτι ὁ προκείμενος αὐτῷ πολι-
 τισμὸς ἐπωκοδόμησεν ἐπὶ μικρῶν καταλοιπῶν ὀργανικοῦ κοι-
 νωνικοῦ πλάσματος πλήθος κατὰ λόγον σχηματισθέντων τελο-
 λογικῶν συνδέσμων. Ἐνταῦθα λοιπὸν καταδείκνυται ἀντιστρό-
 φως ἔλλειψις ἱστορικῶς ἀσυνειδήτου ἀξήσεως καὶ γενέσεως. Ἡ
 ζωὴ δὲν γεννᾷ πλέον σήμερον μορφάς, ἀλλὰ «κατασκευάζονται»
 πάντα. Συγγένεια αἵματος, γειτονικὴ συμβίωσις, συναίσθημα
 συνολικῆς ὑπάρξεως ἐλαχίστην ἔχουν σημασίαν. Ἄντ' αὐτῶν ἐπι-
 κρατοῦν τεχνητοὶ (ἐκούσιοι) σύνδεσμοι, ἀπρόσωποι ὀργανώσεις,
 καθ' ἕκαστον πλάσματα ἐπὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας στη-
 ζόμενα. Ὁ τύπος «μηχανή» ἀπετυπώθη καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου
 βίου. Τὰ πάντα διωργανώθησαν. Ἄλλ' ὁ ἔφηβος θὰ ἐπεθύμει ἀντὶ
 τῆς ἀποδιώξεως ταύτης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κατα-
 τεμαχισμοῦ τούτου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κοινὸν βίον μετὰ τοῦ ὄλου
 αὐτοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἐπεθύμει νὰ ἦτο θεμιτὸν νὰ ἀκολουθήσῃ
 σκοτεινὴν, πλήρη πόθου ὁρμὴν καὶ νὰ συναισθάνεται ἑαυτὸν φερό-
 μενον ὑπὸ ἐμψυχωμένου ὄλου. Δικαίως κατὰ ταῦτα ἠσθάνθησαν
 ὅτι ἦτο ἐντελῶς ξένη πρὸς τὴν φύσιν τῆς νεότητος ἡ μετατροπὴ
 τοῦ δροσεροῦ, ἐλευθέρως περιπλανωμένου εἰς «λέσχην περιηγη-
 τῶν ὁ περιπλανώμενος», ἐγκεκριμένον σωματεῖον». Ἐκ πάντων
 τούτων ἐξάγεται πρὸς τούτους ὅτι ὁ ἔφηβος ἐν γένει δὲν εἶναι εἰσέτι
 ἱκανὸς νὰ ἀνήκῃ εἰς πολὺ μεγάλους συνδέσμους. Ρέπει πρὸς προ-
 σωπικὴν καὶ ὀλοκληρωτικὴν σύνδεσιν. Ἴσως εὕρισκει αὐτὴν
 παρὰ τῷ ἐν ἑαυτῷ ἀνθρώπῳ, τὸν ὁποῖον ἐκλέγει ἐλευθέρως καὶ ὁ
 ὁποῖος γίνεται ὁ ἀνθρώπος «του». Ἴσως καὶ ἐν μικρῷ, χαρακτῆρα
 αἰρέσεως φερούση κοινότητι, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστην ἀτομικότητα
 θεωροῦν ὡς τοιαύτην καὶ ὡς τοιαύτην αἰσθάνονται. Ἐπὶ ταῦτα
 ὑποκρύπτεται πάντοτε ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐφήβου ὅπως κατανοῆται
 ὡς ὀλότης. Οὐδὲν ὅμως ἴχνος τούτου ὑπάρχει ἐν συνδέσμῳ σκο-
 ποῦντι τὴν προαγωγὴν τῆς κτηνοτροφίας ἢ ἐν τῇ ἀδιεθνεῖ ἐταιρίᾳ
 πρὸς εὐδόωσιν τῶν φιλανθρωπικῶν τάσεων». Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι
 οἱ ἔφηβοι γίνονται πολὺ εὐχαρίστως μέλη συνδέσμων. Ἄλλ' ὅ,τι
 ἐλκύει τότε αὐτοὺς —τὸ πλεῖστον ἐπὶ βραχὺν μόνον χρόνον—εἶναι
 τὸ τεχνικὸν μέρος (σήματα, ἐκλογή προεδρείου, ἡμερησία διά-
 ταξις), λοιπὸν ἡ καλουμένη συλλογολογία. Ἐν συνόλῳ ἡ νεότης

δυσκόλως διοργανοῦται. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὸν γερμανικὸν ἀτομισμὸν, ἀλλὰ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐξελίξεως, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐπὶ πολὺ ἀπησχολημένος περὶ ἑαυτὸν. Θὰ ἐπιθυμῆ βεβαίως καὶ νὰ δράσῃ, ἔχι μόνον νὰ λαμβάνῃ. Ἄλλὰ δὲν εὐρίσκει ἀκόμη τὴν ἀφετηρίαν καὶ τὰς ὀρθὰς μεθόδους.

Τέλος τὸ τρίτον στοιχεῖον ἡ ὄριμος ἡμῶν κοινωνία εἶναι ὑπερβαλλόντως πεζὴ καὶ θετικὴ, ἐξ ὀλοκλήρου ἐστερημένη φαντασίας καὶ ποιήσεως. Ἡ νεότης ὠνειρεύθη τὸν κόσμον πολὺ διαφορετικόν. Δὲν κέκτηται (καὶ δὲν θέλει) ἀκόμη πραγματικὴν γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων· δὲν ἔχει ἀκόμη ἀσφαλῆ κρίσιν περὶ τῶν συνέπειῶν τῶν πράξεων αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ὀρίων τῆς δυνάμεως τῆς. Ὁ ἐντὸς τῆς φαντασίας βίος, αἱ ἐντυπώσεις, αἵτινες ἀπηχοῦν μέχρι αὐτοῦ ἐκ τοῦ θεάτρου, τοῦ κινηματογράφου, τῆς ἀναγνώσεως τυχοδιωκτικῶν ἔργων, συγκεράννυνται πάντοτε πρὸς τὸν μονότονον ρυθμὸν τοῦ καθημερινοῦ βίου. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσκήσῃ ἰσχυρὰν ἐπιδράσιν ἢ καθ' ὄρμᾶς λειτουργοῦσα ψυχικὴ ὑφὴ τοῦ παιδός, ἐπέρχονται εὐκόλως ἐπικίνδυνοι συγκρούσεις, αἵτινες ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τοῦ δράστου ἐξεταζόμεναι εἶναι πολὺ ἀθώοτεραι ἢ ὅσον φαίνονται πρὸς τῆς καθέδρας τῆς σκυθρωπῆς δεσποίνης, ἥτις καλεῖται Λογικόν. Περιοριζόμεθα εἰς τὸ νὰ ὑπομνήσωμεν τὴν ψυχρὰν λογικὴν τοῦ χρήματος· εἶναι ἀχρουν ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ μεταποιήσωμεν ὅπως θέλομεν. Ὁ ἔφηβος λοιπὸν μεταποιεῖ αὐτὸ χωρὶς πολλὰς διαδικασίας εἰς τὸ πλησιέστερον ἀντικείμενον τῆς ὀρέξεως αὐτοῦ, ὅπερ κέκτηται τῇ αἰσθήσει ληπτὸν σχῆμα, ἢ καθίσταται δι' αὐτὸν τὸ μέγα, μυστικὸν καὶ παντοδύναμον μαγικὸν μέσον, τὸ ὁποῖον ἀνάγκη νὰ κατέχη, ἀδιέφορον πρὸς ποῖον σκοπὸν. Ἡ ψυχὴ διψᾷ ριψοκίνδυνα τολμήματα καὶ περιπετείας, τὸ ἀθηγὲς καὶ ἐξαιρετικόν. Προσδοκᾷ ἀνὰ πᾶν λεπτόν τὸ μέγα θαῦμα. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἔρχεται. Ἐπομένως ἐπιτρέπεται νὰ βοηθήσωμεν ὀλίγον, εἰσάγοντες τὸν κόσμον τῆς φαντασίας εἰς τὴν πραγματικότητα. Πόσον ὠραία θὰ εἶναι ἡ θέα καιομένου ἀχυρῶνος! Πόσον εἶναι εὐκόλον νὰ ἰδρυθῇ πρὸς τῶν θυρῶν τῆς πόλεως πρωτόγονός τις κοινότης! Καὶ ἐπὶ τέλους, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους τις

ἀγαπᾶ, εἶναι ὀφειλέτης μεγάλων πράξεων. Ἐπιδρομὴ ἢ αὐτοσχέδιον περὶ τὴν γῆν ταξείδιον εἶναι τὸ ἐλάχιστον ὄλων. Ἐν ἀνάγκῃ ἀξία ἡρωϊκοῦ κλέους εἶναι ἤδη καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῆς ρινὸς ἀνδριάντος τινός. Οὕτω γεννῶνται οἱ κύκλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι ὑπερβαλλόντως ὄκληροί εἰς τὴν κοινωνίαν, τῶν ὁποίων ὁμως ἡ ὑπακειμενικὴ ἀρχὴ δὲν εἶναι τόσον φαύλη ὅσον ἐκεῖνη νομίζει.

Γ. Ἡ κατὰ λόγον στάθμισις ἀρα ὀδηγεῖ ἤδη εἰς τὴν ἰδέαν, ἡ ὁποία καταλαμβάνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν νεολαίαν, ὡς παράφορος καὶ ὀρμέμφυτος ἀνάγκη: τὴν ἀποστασίαν. Πράγματι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν τρίτην ὁδὸν μεταξὺ τῆς ἐγκαρτερούσης ἐναρθρώσεως καὶ προσαρμογῆς καὶ τῆς ἀκροσφαλοῦς συγκρούσεως πρὸς τὴν κοινωνίαν τῶν ὠρίμων. Οὕτω συλλαμβάνομεν νέαν τινὰ ρίζαν τοῦ πολυσημάντου φαινομένου, ὅπερ καλεῖται κίνημα τῶν νέων. Οὐδαμοῦ τοῦ βιβλίου τούτου ὑποκρύπτεται πρόθεσις, ἵνα περιγράψω ὡς ἱστορικὴν ἀτομικότητα τὴν σήμερον ἀκριβῶς ὑφισταμένην καὶ διάφορον τῆς χθесινῆς, αὐριον δὲ πάλιν μεταηλλαγμένην κίνησιν τῶν νέων. Ἐνδιαφέρομαι μᾶλλον περὶ τοῦ κινήματος τῶν νέων ὡς τύπου· τοῦτον δὲ πάλιν ἐξετάζω ἐνταῦθα ὡς κοινωνικὸν μόνον φαινόμενον, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸ (ἀεὶ μεταβαλλόμενον) ἀξιολογικὸν αὐτοῦ περιεχόμενον.

Κινήματα τῶν νέων ὑπάρχουν καθ' ὅλους τοὺς χρόνους. Ἀλλὰ ἰδιαιτέρως καταφανῆ γίνονται μόνον ὅταν δὲν τελοῦνται ἐν τῷ μυχῷ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὅταν συγκροτοῦνται κοινωνικῶς εἰς νεανικὰς ομάδας καὶ συνδέσμους. Ἐν ἐκάστη κινήσει τῶν νέων ἐν γένει δέον νὰ διακρίνωμεν διπλοῦν νόημα. Ἀφ' ἐνὸς ἐνυπάρχει ἐν αὐτῇ ἡ προαίσθησις ἢ ἐαρινὴ ὄρμη νεοῦ ὠρίμου πολιτισμοῦ. Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν γενεῶν γεννηθεῖσα παρασκευάζεται τότε περίοδος πολιτισμοῦ ἐπὶ νέων πνευματικῶν βάσεων στηριζομένη. Τοιαύτη κίνησις εἶναι μέρος πνευματικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία «θὰ δημιουργήσῃ ἐποχὴν». Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου πρόκειται ἐν ἐκάστῳ κινήματι τῶν νέων περὶ κινήσεως τῆς ἡλικίας, ἥτις ἔχει σημασίαν μόνον διὰ τὴν ἐφηβρὴν ἡλικίαν, εἰς δὲ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ἀφορᾷ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκ τοῦ νέου εἶδους τῶν ἐφήβων δέον νὰ ἀνακούψουν ἀναπαυράστως καὶ ἀλλοῖοι ἐπίσης φορεῖς τοῦ μέλλοντος νὰ ὠρμάσῃ πολι-

τισμοῦ. Χρόνοι, καθ' οὓς τὸ ἱστορικὸν πνεῦμα ἀπελιθώθη ἢ κατήνησεν εἰς ἀδιέξοδον, ἔχουν ὡς συνέπειαν ἀποφασιστικὰ καὶ παράφορα κινήματα τῆς νεολαίας.

Γράφοντες ψυχολογίαν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ὀφείλομεν νὰ στρέψωμεν πρὸ πάντων τὸ βλέμμα ἐπὶ τὴν κίνησιν τῆς ἡλικίας. Εἶναι ἀρκούντως γνωστὸν ὅτι τὰ ὁμηλικὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ κατανοοῦν ἀλλήλα πολὺ εὐκόλως καὶ καλῶς δυνάμει τῆς συγγενοῦς, ἰδίαν μορφήν ἀποτελοῦσης ψυχοσυνθέσεως αὐτῶν. Κατὰ συνέπειαν ἐμφανίζεται μεταξὺ αὐτῶν καὶ μέγας βαθμὸς ἰκανότητος πρὸς συνεταιρισμὸν (κοινωνικότητα). Τοῦτο συμβαίνει ἤδη μεταξὺ τῶν πρωτογόνων λαῶν· οὕτω ὁμως ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη καὶ ἐπὶ ὑψηλῶν βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τοὺς κλειστοὺς κύκλους τῶν παλαιῶν θαμῶνων κέντρον τινός, ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν δημοσίων κήπων συναντῶνται παρ' ἡμῖν οἱ γέροντες, εἶδος τι «Λέσχης τῶν ἀπομάχων». Τοὺς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τελοῦντας συνδέουν κοινὰ ἔργα. Οἱ ἔγγαμοι καὶ οἱ ἀγαμοὶ χωρίζονται εἰς ἰδίους ἐκάτεροι κύκλους. Οἱ παῖδες φέρονται πρὸς ἀλλήλους (ὑπὸ διαφορωτάτους τρόπους) κατὰ στάδια ἡλικίας. Καὶ οἱ ἐφηβοὶ ὡσαύτως τελοῦν ὑπὸ τὸν κοινωνιολογικὸν τοῦτον νόμον. Ἄλλὰ εἰς αὐτοὺς εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ εὑρουν ἴδιον τόπον ζωῆς, ἐπειδὴ ἀνήκουν εἰς τὴν παράδοξον μεσοχώραν, ἐν τῇ ὅποια δὲν εἶναι τις οὔτε παῖς πλέον οὔτε ὄριμος ἀκόμη διὰ τὸν ἐξ ὀλοκλήρου σοβαρὸν κόσμον τῆς ἐργασίας.

Ὁ νεώτερος ἡμῶν γερμανικὸς πολιτισμὸς οὐδαμοῦ ἐξωκονόμησε χῶρον διὰ τὸν ἰδιόμορφον ρυθμὸν τῆς ζωῆς τῆς ἡλικίας ταύτης. Ἰπῆρχον δι' αὐτὴν αἱ ἀνώτεροι τάξεις τῶν ἀνωτέρων σχολείων ἢ ἡ μαθήτευσις ἢ τὸ ἐπάγγελμα. Ἄλλ' οὐδεὶς τῶν χώρων τούτων ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Κατὰ συνέπειαν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εὗρισκε πάντοτε νεολαίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπαναστατικὴν. Ἐκ τοιαύτης καταστάσεως, ἣτις ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ εἴτε ἐκ τῆς νεολαίας αὐτῆς εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, οἵτινες αἰσθάνονται βαθέως ἀκόμη τὴν ταλαιπωρίαν ταύτην, κίνημα τῶν νέων, τὸ ὁποῖον ἀσαφῶς ἢ ἐνσυνειδήτως τείνει πρὸς ἰδίαν, εἰς αὐτὴν προσήκουσαν χώραν. Ὁ Wyneken ἐδημιούργησε τὸν ὅρον ἐφηβικὸς

πολιτισμός. Ἄλλὰ δὲν πρόκειται τόσον περὶ ἄλλως ἰδίων ἀξιολογικῶν περιεχομένων τοῦ πολιτισμοῦ (διότι τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ χωροῦν πέρα τῶν ἡλικιῶν) ὅσον πολὺ μᾶλλον περὶ κοινωνικῶν μορφῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας θέλουν νὰ δράσουν καὶ νὰ ζήσουν ἐντὸς τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ. Ἐὰν φαντασθῶμεν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξιχνουμένον εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ, θὰ παρήγето μορφή τῆς κοινωνίας, ἣτις θὰ προήρχετο ἐντελῶς ἐκ τῆς εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἰδιαζούσης ψυχικῆς ὑφῆς, ὡς ὁ παῖς ζῆ τρόπον τινὰ κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἢ παρ' αὐτήν, καὶ ὡς οἱ ἐνήλικες ἔχουν τὸν αἰδικὸν τῶν κόσμον. Τὴν σκοτεινὴν ταύτην ὁρμήν, ἣ ὁποία ἐκβλύζει αὐτομάτως ἐκ τῆς νεότητος, δυνατὸν ἔπειτα νὰ θέλη τις σκοπίμως ἐκ παιδαγωγικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλ' ἤμως τοῦτο εἶναι ἰδέα, τὴν ὅποian δὲν ὄφειλον βεβαίως νὰ συλλάβουν πρὶν σκεφθοῦν κατὰ ποῖον τρόπον θὰ κατορθωθῇ βραδύτερον ἢ ἀναπόφευκτος μετὰ βασίς εἰς τὸν ὄριμον πολιτισμόν. Διότι ἡ ἐπιβράδυνσις αὐτῆ τῆς ἐξελίξεως δὲν πρέπει φυσικὰ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀπώλειαν τῆς εὐκαιρίας τῆς εἰς αὐτὸν προσκολλήσεως.

Ἐκ τῆς σημερινῆς κινήσεως τῶν νέων δυνάμεθα εὐκόλως νὰ συναγάγωμεν χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοιαύτης «χειραφετήσεως τῆς νεολαίας». Ὁ ψυχικὸς ρυθμὸς τῆς ἥβης δέον νὰ διεισδύῃ πανταχοῦ. Παρατηροῦντες τὴν κίνησιν αὐτῆς ἀντιλαμβανόμεθα παράδοξον πειραματισμὸν μετὰ ἀρχαιότερων κοινωνιολογικῶν μορφῶν, ὡσεὶ—ἢ λίαν ὑπερβάλλουσα—θεωρία τοῦ Stanley Hall εὑρίσκετο ἐν δικαίῳ, διδάσκουσα ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἐξέλιξις τῶν ἐφήβων ἐπαναλαμβάνει κατ' ἀνάγκην προγενεστέρας βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ. Εὑρίσκομεν ἔχνη τοῦ κατὰ ὀρδᾶς καὶ νομαδικοῦ βίου, ἅπερ ὑποσημαίνονται καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὀνοματοθεσίαις (ἡ φυλὴ, ἡ πατριά, ὁ λαός, ἡ ὀρδὴ, τὸ στρατόπεδον), τὸ δὲ πρότυπον αὐτῶν ἔχουν ἐν τῇ παλαιᾷ «παιδιᾷ τῶν Ἰνδιάνων». Ἄλλα γνωρίσματα κατάγονται ἐκ τοῦ βίου τῶν παλαιῶν σκουταρίων, τῶν χρόνων τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἵπποτῶν, μετὰ καταφανῶν ἔχνην προσωπικῆς ἀκολουθίας, παραστάσεων φεουδαρχικοῦ δικαίου καὶ γυναικολατρίας. Ἄλλα πάλιν ἀποτελοῦν ἀπομίμησιν τοῦ τρόπου τῶν περιπλανωμένων χειρο-

τεχνῶν, τῶν πλανήτων μαθητῶν καὶ συντόμως τοῦ ἀλητισμοῦ. Ἄλλὰ πάντα ταῦτα, εἰσαχθέντα εἰς τὸν ἡμέτερον πολιτισμόν, σημαίνουν κατ' ἀνάγκην νέον τι. Οἱ ἐν τῷ συναισθήματι τούτῳ τῆς κοινότητος εὐρίσκοντες ἀλλήλους καὶ συνδεόμενοι πρὸς ἀλλήλους εἶναι ἤδη μᾶλλον ἀπηρτισμένοι καὶ ἐκδηλότεραι ἀτομικότητες. Ὅθεν προσβλέπουσιν κατὰ προτίμησιν πρὸς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα, ἐνθα εἶχε μὲν ἡ νεολαία τὰ ἰδιαίτερα ἀγωνίσματα αὐτῆς καὶ ἰδιαιτέρας λέσχας τῶν συζητήσεων αὐτῆς, ἀλλ' ἤτο συνηθρωμένη ὡς σπουδαῖον τμήμα ἐν τῷ βίῳ τοῦ λαοῦ καὶ μετεῖχε τῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων διὰ γυμναστικῶν καὶ μουσικῶν ἀγωνισμάτων. Ἡ Ἀγγλία παρέλαβεν ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἰδίας αὐτῆς Ἀναγεννήσεως τὴν κοινωνιολογικὴν ταύτην μορφήν. Παρ' ἡμῖν τείνουσιν πάντες πρὸς δημιουργίαν τοιαύτης Ὀλυμπίας τῶν νέων, ἵνα δι' αὐτῆς γεφυρωθοῦν καὶ αἱ ἀντιθέσεις τῶν τάξεων, αἵτινες ἐγκαινῶνται ἐν αὐτῇ τῇ ὑφῆ τοῦ ὀρίμου πολιτισμοῦ.

Ὁ πόθος οὗτος ὑπέλαμψεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ κινήματι τῶν «περιπλανωμένων νέων». Ἐν αὐτῷ ὡσαύτως εὐρίσκομεν κατ' οὐσίαν τὰ γνωστὰ γνωρίσματα τῆς ψυχολογίας τῆς ἡβης· τρόπον βίου μετέχοντα αἰσθητικῆς καὶ φαντασίας καὶ μετὰ ζωϊκῆς ἐπὶ τῷ σώματι χαρᾶς, ἐπιθυμίαν πρὸς ρωμαντικὰς περιηγήσεις, πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς φύσεως, ποίησιν καὶ βάρβιτον, ἰσχυρὸν ἔρωτα ἐν τε τῇ φιλίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῶν ψυχῶν, λαϊκὴν ἀπλότητα καὶ πρωτογονίαν Ρουσσώ. Κοινωνιολογικῶς ὁμοίως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος οὔτε ὀργάνωσις οὔτε θεσμοὶ οὔτε ψηφοφορίαι οὔτε ἐκλογαὶ ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὰ πάντα φαίνονται ὅτι ἀναβλαστάνουσιν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀσχηματοποιήτου συμβιώσεως. Ἡ ἀρχηγία δὲν εἶναι ἀξίωμα ἀποκτώμενον δι' ἐξετάσεων, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἄμεσον ἀποτελεσματικότητα κεκτημένων προσωπικῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες συνδέονται πρὸς γνησίαν κατανόησιν τῶν κατ' ὀλίγα ἔτη νεωτέρων καὶ πρὸς φυσικὸν παιδαγωγικὸν τάλαντον. Δυσκόλως ἀπαντῶμεν ἄλλο πλάσμα, ὅπερ νὰ ἐπιτρέπη τόσον καθαρὰ συμπεράσματα περὶ τῆς ψυχολογίας τῶν ἐφήβων, ὅσον αἱ μορφαὶ, αἱ ἐνταῦθα πραγματοποιούμεναι. Καὶ ἀντιστρόφως· ὅ,τι ἐνταῦθα δὲν πραγματοποιεῖται, ὅ,τι δὲν ἐπιθυμεῖται καὶ δὲν εἶναι ἀνεκτόν, ἐπιτρέπει ἀκρι-

βέστερον ἔτι ὄρισμόν διὰ τῆς ἀντιθέσεως. Πρὸ πάντων ἀποκλείεται πᾶν μεμερισμένον, ἀπρόσωπον, πᾶν κατὰ λόγον ὀργανωμένον, καθαρῶς νοησιαρχικόν, πᾶν ἀναλλοιώτως ἐσχηματισμένον καὶ ἀδυσωπήτως δεσμευτικόν. Ἀντιπαραβάλλοντες πρὸς ταῦτα τὴν κατὰ παράδοσιν μορφήν τοῦ σχολείου αἰσθανόμεθα ὅλην τὴν ἔντασιν, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς καὶ τοῦ ἐκ τοῦ ἐνδομύχου αὐτῆς ταύτης τῆς νεολαίας ἀναβλύζοντος. (Ἡ σχηματοποίησις τοῦ ψυχικοῦ τούτου ρεύματος εἶναι, ἐννοεῖται, ἔργον αὐτῆς τῆς ἰδίας ἐπειτὰ, ὄχι δὲ μόνον χρέος τοῦ σχολείου).

Ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ τῆς νεολαίας φαίνεται ὅτι τὸ 17ον κατὰ μέσον ὄρον ἔτος σημαίνει ὄριον μεταξὺ τῶν δοκίμων καὶ τῶν μυστῶν. Οἱ μεταξὺ τοῦ 14 - 17 εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ χειραγωγούμενοι, οὐδ' ἀφυπνίσθη ἔτι ἐν αὐτοῖς ἔκδηλον ζωϊκὸν συναίσθημα. Οἱ ἀπὸ τοῦ 17 ἔτους καὶ ἐφεξῆς εἶναι οἱ κυρίως φορεῖς τῆς κινήσεως. Ἐν αὐτοῖς ὑπεχώρησε σχεδὸν παντελῶς ὁ παιδικὸς τρόπος καὶ χαρακτήρ' ἀπέναντι τῶν νεωτέρων εἶναι ὁδηγοί, εἰ καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν κύκλῳ ἀναγνωρίζουν πάλιν ὡς ὁδηγούς ἐν καθαρῶς πνευματικῇ ἐννοίᾳ. Τὰ γνωρίσματα τῆς νεανικότητος διατηροῦνται ἐντὸς τοῦ ἰδίου τούτου κράτους τῆς νεολαίας π ο λ ὺ μακρότερον χρόνον ἢ κατὰ τὴν διαρκῆ ἐπαφήν πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἐνηλίκων. Οὕτω συμβαίνει ὅτι πολλοὶ διατηροῦν μέχρι τοῦ 24 ἔτους ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὴν ἰσορροπίαν τῶν καὶ ὁμοιοὶ κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς «αἰωνίους φοιτητάς» τῆς ἄλλοτε—δὲν δύνανται νὰ χωρισθοῦν ἐντελῶς ἀπὸ τῆς λαμπρότητος, ἣν ἐμφανίζει ἡ νεότης αὕτη. Οἱ τὸ 30ὸν ὁμοῦς ἔτος ὑπερβάντες, οἵτινες συγκαταλέγονται σήμερον εἰς τὸ κίνημα τῶν νέων, εἶναι ἢ δι' ἐκλογῆς ὀρισθέντες πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ ἢ—μίαν βαθμίδα ταπεινότερον—παιδοτρίβαι, οἵτινες χρησιμοποιοῦν τὸν νέον τρόπον ἢ—ἀκόμη ταπεινότερον—ἐπιτήδειοι δημαγωγοί, οἱ ὁποῖοι «δροῦν ἐν τῇ κινήσει τῶν νέων» ἐπειδὴ τοῦτο ὑπισχνεῖται σήμερον ἐπιτυχίαν. Ἡ ψυχολογία τῶν τριῶν τούτων λίαν ἀνομοίωτον κατηγοριῶν δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὸ θέμα ἡμῶν ἢ πρώτη αὐτῶν εἶναι ἀξία ἰδίας ὁλοῦς ἐρεῦνης. Κορυפוῦται εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ «ἀδινάτορος τῆς νεολαίας», τ. ἔ. τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἡγούμενος τῶν νέων

Ψυχολογία τῆς Ἐφηβικῆς Ἡλικίας

ἀνάγει τὸν καινὸν κόσμον, ὅταν ὁ παλαιὸς καταποντισθῇ ὀριστικῶς ἐν τῇ ἀδιεξόδῳ αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅπόσον διαμορφωμένη εἶναι σήμερον ἤδη ἡ ἰδέα αὐτῆ ἰδίου κόσμου τῶν νέων π α ρ ἄ τὴν κοινωνίαν τῶν ἐνηλίκων.

Ἄλλ' ἡ ἰδέα αὐτῆ ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ καὶ πολὺ τὸ προβληματικόν. Ἄφ' ἑνὸς ὀφείλει ἡ βιοτροπία τῶν νέων νὰ παραμείνῃ ἕσασαι ἀσχηματοποίητος κύμανσις. Ἐυθύς ὡς προσλάβῃ σταθερὰς μορφὰς δὲν εἶναι πλέον ἐντελῶς νεανικὴ. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε παύει ἐν τῇ ὑπὸ τὴν «κυριαβάτην» τῆς λέξεως ἔννοιαν κινήσει τῶν νέων ἡ νοουθετοῦσα κραυγὴ ἢ κηρύττουσα ὅτι τὸ πᾶν τελεῖ ἤδη ἐν ἀπολιθώσει, ὅτι τέμνει σταθερὰς ὁδοὺς· ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς νεότητος εἶναι τὸ «ἀτελὲς» καὶ τὸ «ἀσχοπον» τὸ νόημα τῆς κινήσεως· ὅτι ἡ νεότης εἶναι πάντοτε «ἐπαναστατικὴ», καὶ ὅταν ἀκόμη οὐδ' αὐτὴ γνωρίζῃ κατὰ τίνοσ κυρίως ἐπαναστατεῖ. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἐν τῷ συναισθήματι τῆς νεανικότητος ἐντρύφησις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ ἕσασαι. Τί κεῖται πέρα τῶν ὀρίων αὐτῆς; Ἡ ὁ αἰωνίως «περιπλανώμενος», ὅστις διὰ τῆς ὄλης αὐτοῦ περὶ τὴν ζωὴν ἀνικανότητος καὶ ἀσταθείας ὑπενθυμίζει τοὺς αἰωνίους μαθητάς· ἡ ἐπέρχεται ὅλως αἰφνιδίως τὸ λεγόμενον «ρεαλιστικὸν ρῆγμα», τ.ἔ. ἰσχυρὰ ἀφύπνισις καὶ ἄμεσος μετάβασις εἰς στενὸν καὶ περιορισμένον ἀστικὸν βίον, ὅστις κατὰ τὰς παρατηρήσεις μου εἶναι πολὺ χειρότερος καὶ στερεῖται πολὺ περισσότερον ψυχῆς καὶ πνεύματος ἢ ὁ βίος τῶν μεικτῶν φύσεων, αἵτινες ἦσαν μὲν νέαι, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς εἶχον σταθερῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ θέσιν αὐτῶν. Ἡ ὀρθὴ εἰς τὸν νέον ρυθμὸν τῆς ζωῆς μετατόπισις δὲν εὐρέθη ἀκόμη. Προφανῶς ἀπὸ τῆς σημερινῆς κινήσεως τῶν νέων ἐλλείπει ὁ ἰσχυρὸς, γνησίως ἀνδροπρεπῆς χαρακτήρ. Εἶναι δὲ ἀξιοσημειώτον ὅτι οὐδ' ἀπὸ φιλολογικῆς ἐπόψεως ἀνέπτυξε ἀξίαν λόγου δημιουργικὴν δύναμιν. Ἐν μέρει δὲν ἡ θ ἔ λ η σ ε τοῦτο, ἐπεθύμει νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν πνοὴν τοῦ πνεύματος ὡς ποτε οἱ μυστικοπαθεῖς καὶ οἱ βαπτισταί. Ἄλλ' ἐν μέρει ὁμοίως νοσεῖ ἐκ τῆς ἀγαν ἰσχυρᾶς μνησικακίας κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Περιπίπτει λοιπὸν εἰς πρωτογονισμόν, ὅστις ὑπὸ τὰς δεδομένας συνθήκας εἶναι νόθος καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδρᾷ ἀποκρουστικῶς. Τὰ νοσηρὰ ταῦτα συμπτώματα πρέπει νὰ ἐξοβελισθοῦν. Ἡ νεότης δὲν δύναται νὰ θέσῃ ἀπλῶς

ἑαυτὴν παρὰ τὸν κόσμον. Ὀφείλει καὶ αὐτὴ νὰ τοποθετήσῃ ἑαυτὴν ἐντὸς αὐτοῦ, τοῦτο δὲ δύναται νὰ κατορθώσῃ μόνον κατὰ τὸν εἰς αὐτὴν ἴδιον, ζωντανόν, ἐλεύθερον τρόπον. Ἄλλ' οἱ ἀληθικῶς περιφερόμενοι καὶ ἀγροῖκοι σύντροφοι, οἱ ἡμίγυμνοι ἄγριοι, οἱ ὅποιοι ἀνακαλύπτουν πάλιν τὴν ὑπεροχὴν τῆς καθαριότητος μόνον ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς ἐορτάσιμον στολὴν φερούσης κόρης τῶν ἀγρῶν, ἐμποιοῦν θεατρικὴν καὶ θηλυπρεπτὴ ἐντύπωσιν. Εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀτημελησίας αὐτῶν διαβλέπομεν τὴν αὐτὴν φιλάρεσκον ματαιότητα, ἥτις διέκρινε τὸν «λιμοκοντόρον» τῆς ἄλλοτε. Δὲν εὔρον ὅ,τι ἐξῆλθον νὰ ζητήσουν, τὸν γνήσιον νεανικὸν βίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναπαυθῆ μετὰ χαρᾶς ὁ ὀφθαλμὸς ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ.